

ION LAZU

**NU PUTEM PLECA TOȚI
DIN ROMÂNIA**

Eseuri, cronici, note, însemnări

CRONICI LITERARE, TEATRALE, DE FILM ETC.

CUPRINS

5 ION LAZU

ESEURI

9	MIORIȚA – O IPOTEZĂ DE LUCRU
26	SCRIITORII ȘI SECURITATEA. DESPRE CE VORBIM?
35	O REÎNTÂLNIRE CU POEZIA LUI ION MINULESCU
41	DESPRE CAZUL GROȘAN
45	DESPRE DIFERITE FORME DE COLABORAȚIONISM ȘI DE REZISTENȚĂ ALE SCRITORILOR ÎN COMUNISM
64	DESPRE HOLOCAUST ȘI COMUNISM ÎN ROMÂNIA
68	SCRIITORI MORȚI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE. SCRITORI ÎNCHIȘI, APOI PLECAȚI ÎN EXIL...
74	SCRIITORII ROMÂNI DIN EXIL
94	ÎMPOTRIVA SPIRITULUI INCHIZITORIAL ÎN LITERATURĂ
97	CAZUL ADRIAN MARINO
104	MANEVRE DE TOAMNĂ, MANIPULĂRI DE TOATĂ ZIUA

108	CIPRIAN CHIRVASIU: CONVORBIRI CU MIHAI MILTIADE NENOIU
112	DIANA ADAMEK: GRĂDINA MĂTUȘII CLEMATIS
121	CRONICĂ LA SORIN ISSVORAN: ASTĂZI ÎNCEPE DE MÂINE
128	N. MANOLESCU: VIAȚĂ ȘI CĂRTI
133	REMUS GIORGIONI: PROZĂ SCURTĂ
134	MIHAI NENOIU: CONCORDIA
137	MAGDA URSAČHE
138	MIHAI NENOIU: CĂLĂTORIE ÎN DOUĂ MIȘCĂRI
141	CIORAN DESPRE EVREI
142	CRISTINA CIOABA: O MONOGRAFIE MIRCEA CIOBANU
144	F.M. DOSTOIEVSKI: ÎNSEMNĂRILE UNUI NECUNOSCUT
148	ÎNGROPAȚI-MĂ PE DUPĂ PLINTĂ
152	HANNA BOTA: ULTIMUL CANIBAL (ED. CARTEA ROMÂNEASCĂ, 2011)
163	DESPRE IUBIRE LA OM
167	MONOGRAFIA BIBLIOTECII JUDEȚENE ANTIM IVIREANU, VÂLCEA, 2011
177	D'ALE CARNAVALULUI, ÎN REGIA LUI SILVIU PURCĂRETE

- 185 DIANA IEPURE: MIERLA NU CÂNTĂ ÎN IARBĂ (SAU:
51 LOCURI LA TRIBUNA ÎNTÂI A POEZIEI)
- 190 LA ATENEU, LONDON ORCHESTRA
- 193 DOCTOR JIVAGO
- 195 ILEANA COSTEA: EXERCITII DE NEUITARE
- 202 ȘTEFAN DIMITRIU: LASĂ ZILEI SCÂRBA EI
- 218 MUNCI ȘI ZILE... LA ATLANTA-USA. (REMUS
VALERIU GIORGIONI: CEI ȘAPTE MORȚI URIAȘI)
- 228 DRUMUL SPRE OMBRIA DE ELISABETA ISANOS.
(DIN VREMEA CIUMEI ROȘII, JURNAL DE
SCRIITOR).
- 242 ALEXANDRU ANCA: DESTIN ARDELENESC
- 246 DAN TIPURIȚĂ – CUVÂNT DE REGĂSIRE
- 248 CONVORBIRI CU ALEX. ȘTEFĂNESCU, DE IOANA
REVNIC, ED. ALLFA, 2013, 270 PAGINI
- 262 O REDUTABILĂ MONOGRAFIE ȘTEFAN
BĂNULESCU, DE BOGDAN POPESCU
- 275 COMUNISMUL CU RELE ȘI RELE, DE MAGDA
URSACHE, ED. EIKON, 2013
- 281 ANA CALINA GARAŞ – JOCUL DE-A VIAȚĂ... ȘI
TRUDA SCRISULUI
- 288 TĂTĂRUȘCA – UN ROMAN FĂRĂ... PERECHE (SCRIS
DE O PERECHE DE AUTORI)
- 291 CĂLĂTORI PRIN VÂLCEA, ANTOLOGIE DE FELIX
SIMA, 2016
- 296 IOAN MISSIR: FATA MOARTĂ – O CARTE DE RĂZBOI

NOTE DE LECTURĂ, CONSEMNĂRI...

- 300 VICTOR FELEA: JURNALUL UNUI POET LENEŞ
- 303 MARIN PREDA: JURNAL INTIM
- 304 M.V. LLOSA: RĂZBOIUL SFÂRSITULUI LUMII
- 306 PAUL GOMA: BASARABIA
- 308 VALERIU CIOBANU: CÂNTECE DE ZGURĂ
- 312 PIRANDELLO: TOMMASO D'AQUINO
- 313 IOAN LĂCUSTĂ: DUPĂ VÂNZARE
- 315 EVGHENI EVTUȘENCO: MIEREA TÂRZIE
- 318 MIRCEA CINTEZĂ: ALBUM PIATRA CRAIULUI
- 320 ION CARAION: JURNALE I, II,
- 323 N. BREBAN: PÂNDĂ ȘI SEDUCTIE
- 324 N. BALOTĂ: CAIETUL ALBASTRU, I, II
- 325 ION BĂLU: VIAȚA LUI LUCIAN BLAGA I-IV
- 327 MIRCEA VULCĂNESCU: ULTIMUL CUVÂNT
- 329 ZIGU ORNEA: VIAȚA LUI C. STERE
- 330 BUJOR NEDELCOVICI: JURNALUL UNUI CÂNTĂREȚ
DE JAZZ
- 333 MAGDA URSAACHE: BURSA ILUZIILOR
- 334 MARIA CALLEYA: SCARA DE FUM
- 335 JURNALELE LUI SOLJENIȚÂN
- 346 NIKOS KAZANTZAKIS: HRISTOS RĂSTIGNIT A DOUA
OARĂ

Respectiv la 348 de numere
D.H. LAWRENCE: FII ȘI ÎNDRĂGOSTIȚI

350 CANDID STOICA

353 AL. SOLJENIȚÂN: PAVILIONUL CANCEROȘILOR

366 VIKTOR ŠKLOVSKI: VIAȚA LUI L. N. TOLstoi

Cetățean de onoare al municipiului Slatina.

Scenarii de film: *Vestea* (Premiul I, 1970), *Câinele galben*,
Casa de sub pădure, *Zapisul obenilor*, *Veneticii*;

Adresa: București, B-dul Râmnicu Sărat nr. 6, bloc 21 B, scara A, et. 4, apt. 26, sector 3. Telefon: 320.63.84; 072.339.25.82. E-mail: ion.lazu@gmail.com; blog: ilazu.blogspot.com.

ESEURI

Miorița – o ipoteză de lucru

Preambul. În aceste comentarii voi încerca să mă păstrez în marginile textului pe care acum un secol și jumătate bardul de la Mircești l-a făcut cunoscut, în împrejurări asupra cărora nu are rost să stăruim acum. Deci, fără a ignora un singur moment importanță excepțională pe care trebuie să o fi avut în modelarea sufletului popular cele vreo mie de variante prelucrate în creuzetul carpatic, îmi voi concentra atenția în exclusivitate asupra variantei Alecsandri, pentru bunul motiv că abia aceasta a căpătat statutul de capodoperă recunoscută în lumea culturală românească modernă și a fost considerată de străinătate drept o emblemă a românismului. Dacă este un fapt incontestabil că în ultimul secol au trăit mai mulți savanți decât în tot restul istoriei omenirii de până la 1900, presupun că nu ar fi hazardat să afirm că varianta Alecsandri a avut din 1965 încoace o audiență mai largă decât toate variantele ce au circulat în mileniul anterior. Mă voi referi deci în mod strict la textul în cauză, considerat ca un tot unitar și de sine stătător. Nu voi angaja o discuție în contradictoriu cu niciunul dintre exegeții care s-au exercitat în chestiune, pentru bunul motiv că interpretarea personală pornește de la alte premize, total diferite de cele admise îndeobște, și care, oficializate în

manualele școlare, au reușit să facă din minunata baladă nimic mai mult decât un decalog al resemnării, fatalismului, defetismului etc., etc. Nu mai trebuie să subliniez că aceste interpretări distorsionează /trădează spiritul capodoperei, nici faptul că ele sunt contra-productive în plan formativ privind noile generații și au un impact nedorit asupra străinilor ce se interesează de fenomenul românesc. Mai adaug în preambul doar faptul că interpretarea pe care o propun nu este o revelație de ultimă oră a subsemnatului, ci este cheia în care am citit dintotdeauna *Miorița*; aşa și nu altcum am perceput mesajul baladei încă de la prima lectură – și de fiecare dată am fost intrigat că exegeti rămân orbi și surzi la nenumăratele semnalizări de dincolo de aparența textului.

La prima vedere. Ce ne spune la prima vedere textul baladei? Dacă lăsăm la o parte toate digresiunile, referințele și speculațiile prin care orice exeget ține să facă notă distinctă, vom constata că scenariul unanim acceptat cuprinde următoarea succesiune de scene, dedusă din epica minimă a baladei: trei ciobani coboără cu turmele; doi dintre ei se coalizează să-l omoare pe al treilea, în scop de jaf; miorița nădrăvană îl previne pe ciobănel; acesta, îi spune mioriței că vrea să fie îngropat în dosul stâñii; în rest, se consolează cu soarta-i vitregă, își imaginează propria moarte ca pe o nuntă cosmică, o roagă pe oîta devotată, legatara sa testamentară să aibă milă de măicuța bătrâna, mintind-o că s-a „însurat / cu-o fată de crai”, iar nu că a murit... Această schemă ce se sprijină pe aparențe a căpătat o autoritate de neclintit, cu toate că ea nu valorifică decât stratul întâi al baladei, iar nicidecum sensurile sale telurice.

Intr-o creație lirică precum *Miorița* nu avem a face cu un poveștitor la persoana a III-a, deci obiectiv, ci cu un emitent la persoana I-a. Nu este vorba, aşa cum s-ar crede, despre un cioban-martor-rapsod care relatează o întâmplare petrecută cândva, altcuiva, ci de un cioban care exprimă cu mijloace artistice de mare rafinament un eveniment sufletesc personal major, care i-a marcat existența. Despre ce eveniment crucial ar putea fi vorba? În niciun caz despre complotul celor doi ortaci!

Plan general. A putut însela pe multă lume însuși faptul că balada debutează cu o relatire, ce pare obiectivă, la persoana a III-a, a mișcării de turme. Aspectul de reportaj „din afară”, acel „iata” care a făcut mai apoi o carieră atât de tristă în gazetăria ultimei jumătăți a

trecutului secol... În cazul special al versurilor cu care debutează balada, aş vrea să trec peste excelența imaginilor și să stăru doar asupra ingeniozității cu care este realizată panoramarea mișcării pe versant a turmelor ce apar în plan foarte îndepărtat, pe clina muntelui, oarecum la limita dintre lumea reală și cea pe care o continuăm în închipuire; însă curând totul intră în câmpul nostru normal de percepere, căci turmele „se cobor la vale”, se tot apropie...

Travelling înainte. Este un efect spectacular, utilizat ca atare și în alte creații folclorice: zărești ceva mișcându-se în plan foarte îndepărtat, cât să te intrigue, simți pe dată un mic gol în suflet și imediat după aceea, printr-un procedeu care mai de curând, în cinematografie s-a numit *travelling înainte*, subiectul îți ajunge în preajmă: „La poale de codru verde / Mititel focșor se vede / Mititel și ocrotit / Și de haiduci ocolit // Sunt vreo zece sau doispre'ce / Și îmi frige un berbece/ Da nu-l frige cum se frige/ Ci-l învârte în cârlige...” O lumiță la marginea zării, un foc mai degrabă ghicit-bănuț, iar în următoarele patru secvențe, corespunzând celor patru distihuri, ne apropiem telescopic, vedem siluetele din jurul vetrei, haiducii (cam imprudenți, nu?) învârtind „în cârlige” un berbece prădui cu complicitatea inserării. Același procedeu al diminutivării, chiar excesive („mititel focșor”), pentru a crea efectul de îndepărtare; pentru ca imediat să survină apropierea de obiectul interesului, cei zece ori doisprezece bărbați nerăbdători să se înfrunte... Același procedeu în versurile: „Pe cel deal, pe cel colnic / Trece-o mândră cu-n voinic / Și voinicu-i tinerel / Cu mândruța după el.” Un plan general, îndepărtat, încadrând tot dealul (care de la depărtare pare un colnic), succedat de o detaliere, pentru o mai bună priză a realului...

În cazul versurilor cu care debutează *Miorița*, avem prezentarea de sus, parcă din cer și de unde se hotărăsc destinele, a turmelor în mișcare. Și va fi într-adevăr ziua când se hotărăște destinul Ciobănașului – însă nu prin moarte, cum greșit s-a crezut, nu ca victimă a unui complot, ci printr-un soc ce-l va trezi la viață reală, prin înțelegerea și asumarea mentală a morții – care oricum va să vină, cu o notă agravantă pentru cel plecat de-acasă și având turme bogate...

Vocea auctorială. Ceea ce face geniul acestei balade este anume faptul că naratorul extraordinarei experiențe existențiale este însuși Ciobănelul. Peste tot în matricea textului vom găsi, la o lectură adecvată, persoana întâi, fie că ea este exprimată ca atare sau îscusit